

DE ONDERWIJSVISITATIE
VERKORTE PROCEDURE
**Stedenbouw en
Ruimtelijke Planning**

Een evaluatie van de kwaliteit van de academische Master Stedenbouw en
Ruimtelijke Planning aan de Universiteit Antwerpen

www.vluhr.be Brussel - mei 2016

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE - VERKORTE PROCEDURE
STEDENBOUW EN RUIMTELIJKE PLANNING - UNIVERSITEIT ANTWERPEN**

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2016/2939/18

DEEL I	ALGEMEEN DEEL	5
Hoofdstuk 1	De onderwijsvisitatie – verkorte procedure Stedenbouw en Ruimtelijke Planning – Universiteit Antwerpen	7
Hoofdstuk 2	Tabel met scores, onderwerpen en facetten	9
DEEL II	OPLEIDINGSRAPPORT	13
BIJLAGEN		23
Bijlage 1	Personalia van de leden van de visitatiecommissie	24
Bijlage 2	Bezoekschema	26

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK 1

De onderwijsvisitatie – verkorte procedure Stedenbouw en Ruimtelijke Planning – Universiteit Antwerpen

1 Inleiding

In 2010 heeft de visitatiecommissie Stedenbouw en Ruimtelijke Planning in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) de opleidingen Stedenbouw en Ruimtelijke Planning gevisiteerd. Dit initiatief kaderde in de werkzaamheden van de VLHORA op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse hogescholen gevolg geven aan de decretale verplichtingen terzake.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie werden vastgelegd in het visitatierapport “Stedenbouw en ruimtelijke planning”, dat werd gepubliceerd op 1 maart 2012.

De betrokken opleidingen hebben vervolgens een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De masteropleiding Stedenbouw en Ruimtelijke Planning aan de Universiteit Antwerpen (toen nog aan de Artesis Hogeschool Antwerpen) kreeg een negatief accreditatiebesluit van de NVAO. Conform het decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, vroeg de Artesis Hogeschool Antwerpen daarop voor de opleiding een tijdelijke erkenning aan. Die werd haar door de Vlaamse regering verleend tot 1 oktober 2016.

2 Verkorte procedure

De decreetgever voorziet dat de accreditatie van een opleiding na het verlopen van een tijdelijke erkenning plaatsvindt via een verkorte procedure. Een nieuwe externe beoordeling (m.i.v. een gepubliceerd rapport) dient te worden uitgevoerd. Op basis daarvan neemt de NVAO een besluit dat zij publiceert in een accreditatierapport.

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de masteropleiding Stedenbouw en Ruimtelijke Planning aan de Universiteit Antwerpen. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (cfr. infra) en gecoördineerd door de VLUHR. De beoordeling van de opleiding heeft, zoals decretaal bepaald, alleen betrekking op die elementen op basis waarvan de vorige accreditatie-aanvraag negatief werd beoordeeld, in casu Onderwerp 2 ‘Programma’ met onderliggende facetten 2.1. ‘Relatie doelstelling en programma’, 2.2. ‘Eisen professionele en academische gerichtheid’ en 2.7. ‘Beoordeling en toetsing’.

3 De visitatiecommissie

3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie die deze 'verkorte' visitatie uitvoerde, bestond uit leden met vakdeskundige, beleids-, onderwijskundige, internationale en auditexpertise. De commissie bestond uit 4 commissieleden waaronder één commissielid uit de oorspronkelijke visitatiecommissie. De commissie voor de verkorte procedure werd op 8 september 2015 door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 13 juli 2015. De commissie was als volgt samengesteld:

- Voorzitter:
Prof. dr. Marcel Smets, em. hoogleraar Architectuur en Stedenbouw, Katholieke Universiteit Leuven, Vlaams bouwmeester 2005–2010
- Leden:
  - **Mevr. Kitty Haine**, programma-expert Groene Singel bij AG VESPA.
  - **Mevr. An Rekkers**, directeur Vereniging voor Ruimte en Planning (VPR vzw), student masteropleiding Stedenbouw en ruimtelijke planning Vrije Universiteit Brussel
  - **Prof. dr. Wil Zonneveld**, hoogleraar Stedelijke en Regionale Planning bij de Afdeling Urbanism/ Faculteit Bouwkunde van de TU Delft (lid visitatiecommissie 2010)

Dhr. Jasper Stockmans, stafmedewerker Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider en secretaris.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

4 Werkwijze

Ter voorbereiding van de verkorte visitatie heeft de betrokken opleiding een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin het opnieuw te beoordelen onderwerp werd besproken. Het zelfevaluatie-rapport werd op 15 december 2015 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden hebben bovendien elk een tweetal masterproeven grondig doorgenomen vooraleer het bezoek plaatsvond.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 15 februari 2016. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten en de docenten. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie, conform het visitatieprotocol "Handleiding visitaties VLIR/VLHORA, Brussel, september 2008", haar bevindingen en conclusies omtrent het te beoordelen onderwerp in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren. De commissie heeft de reactie van de opleiding in het rapport verwerkt.

HOOFDSTUK 2

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

Verklaring van de scores op de facetten:

Excellent (E)	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen
Goed (G)	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit
Voldoende (V)	voldoet aan de basiseisen
Onvoldoende (O)	voldoet niet aan de minimumeisen
OK	voldoet aan de formele eisen

Verklaring van de scores op de onderwerpen:

- + voldoet minstens aan de minimum-eisen voor basiskwaliteit;
er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.
- voldoet niet aan de minimum-eisen voor basiskwaliteit.

Het facet 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding	+
Onderwerp 2: Programma	+
Facet 2.1. Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid	G
Facet 2.3. Samenhang van het programma	V
Facet 2.4. Studieomvang	OK
Facet 2.5. Studietijd	V
Facet 2.6. Afstemming vormgeving en inhoud	V
Facet 2.7. Beoordeling en toetsing	G
Facet 2.8. Masterproef	V
Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3: Inzet van personeel	+
Onderwerp 4: Voorzieningen	+
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	+
Onderwerp 6: Resultaten	+

De cursief weergegeven onderwerpen en facetten en de daaraan toegekende scores werden in 2010 reeds beoordeeld. De overige werden in 2012 als onvoldoende beoordeeld en dienden opnieuw beoordeeld te worden. De nieuwe scores na de hervisitatie worden in het vet weergegeven.

DEEL 2

Opleidingsrapport:
Stedenbouw en
Ruimtelijke Planning –
Universiteit Antwerpen

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Stedenbouw en Ruimtelijke Planning

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordeling 2012

In het vorige visitatierapport kende de commissie de Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning een 'onvoldoende' toe voor het facet Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma. De visitatiecommissie stelde vast dat de op het ogenblik van de visitatie hernieuwde doelstellingen – die op academisch niveau waren – nog niet vertaald waren in het opleidingsprogramma. Het programma had een duidelijke opbouw, maar miste volwaardige leerlijnen die helder voortkwamen uit de doelstellingen en grondig waren doordacht. Het opleidingsprogramma stelde studenten volgens de visitatiecommissie nog niet in de gewenste mate in staat de academische doelstellingen te realiseren.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma als voldoende.

De commissie stelt vast dat het programma nu gestoeld is op academische doelstellingen. Deze academische doelstellingen zijn thans ook adequaat vertaald in het opleidingsprogramma. Ze leert uit het zelfevaluatierapport dat er 13 leerresultaten ontwikkeld werden, geordend binnen 4 leerlijnen: analyseren van de context, ontwerpen, evalueren en onderzoek, implementeren en uitvoeren. De commissie meent dat de link tussen doelstellingen en implementatie via deze leerlijnen op adequate wijze bewerkstelligd wordt. Zowel de studenten als de docenten benoemen de leerlijnen ook op een gelijkaardige wijze, hetgeen betekent dat de structuur van het programma transparant is.

De ontwerpstudio's (24 studiepunten) vormen de kern van de opleiding waarin de verschillende leerlijnen via projectgebaseerd onderwijs worden geïntegreerd. De opleiding sluit ter voorbereiding van de ontwerpstudio's elk jaar een partnerschap af met een lokale overheid. De studenten werken in de ontwerpstudio's in de twee opeenvolgende masterjaren op eenzelfde gebied, zowel in groep als individueel. De commissie meent dat de studio's ook goed verbonden zijn met de theoretische opleidingsonderdelen. De masterproef vormt, bovenop de generieke competenties, een verdieping van de onderzoeks- of ontwerpcompetenties.

De commissie waardeert het feit dat de 13 leerresultaten via een congruentiematrix vertaald werden naar eindcompetenties per opleidingsonderdeel. Ze beschouwt deze congruentiematrix als een erg nuttig instrument, waarmee de relatie tussen de doelstellingen en het programma op een zeer gestructureerde wijze vorm gegeven en gemonitord kan worden. Het is echter aangewezen om een continue actualisering van deze congruentiematrix vol te houden en om de uitvoering ervan blijvend te bewaken.

De implementatie en evaluatie van het nieuwe programma werd op de voet gevolgd binnen de onderwijscommissie van de opleiding en door de cel kwaliteitszorg van de faculteit. De commissie is tevreden over de werking van de onderwijscommissie, waar eventuele problemen op tafel gelegd worden en waar actiepunten geformuleerd worden. Ook neemt de cel kwaliteitszorg jaarlijks focusgroepsgesprekken af met de studenten van de opleiding en worden verbeteracties door de onderwijscommissie geformuleerd. De commissie waardeert het feit dat dit proces ieder academiejaar herhaald wordt. Het programma wordt bovendien goed in handen gehouden door de academische verantwoordelijken, waarvan het gezag aanvaard wordt door de oudere generaties.

Ten slotte merkt de commissie op dat de interdisciplinaire basis van het programma, die zeer waardevol is, afhankelijk is van een goede balans van disciplines in de studentenpopulatie, met name in de ontwerpstudio's. Het model in al z'n kwaliteit is namelijk afhankelijk van een goede balans tussen ontwerpers en niet-ontwerpers. Dat geeft het model een zekere kwetsbaarheid indien de instroom niet meer gelijkmatig verdeeld is over deze groepen. De commissie beveelt in deze context aan om na te denken over een individuele screening van de studenten op het moment van instroming in de opleiding.

Bij wijze van conclusie stelt de commissie dat het programma nu gestoeld is op academische doelstellingen en dat de link tussen doelstellingen en implementatie op adequate wijze bewerkstelligd wordt via leerlijnen en een congruentiematrix. Het is echter aangewezen om een continue actualisering van deze congruentiematrix vol te houden en om de uitvoering ervan blijvend te bewaken. Een individuele screening van de studenten op het moment van instroming, verdient eveneens de overweging.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordeling 2012

In het vorige visitatierapport kende de commissie de Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning een 'onvoldoende' toe voor het facet Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma. De visitatiecommissie oordeelde dat de academische gerichtheid van de opleiding nog onvoldoende werd gegarandeerd. De link tussen onderzoek en onderwijs was beperkt, het beschikbare cursusmateriaal ontbeerde een duidelijk internationaal academisch karakter, doorheen het opleidingsprogramma was te weinig aandacht voor de onderzoeksvaardigheden en het kritisch-wetenschappelijk denken bij studenten en voor internationale elementen.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de eisen professionele en academische gerichtheid van de opleiding als goed.

Het oude programma bevatte erg veel praktijkgerichte opleidingsonderdelen en cursusinhouden. Een groot deel van de opleidingsonderdelen werd in het verleden verzorgd door tijdelijke lesgevers zonder academische onderzoekservaring of publicaties. De commissie stelt vast dat de opleiding nu wel een volwaardig onderdeel van de universiteit geworden is. Het onderwijs wordt nu ook adequaat onderbouwd met onderzoek. Sinds 2010 is het onderzoek systematisch

en structureel uitgebouwd. Belangrijk hierin is de oprichting van de onderzoeksgroep voor Stadsontwikkeling in 2013. Deze onderzoeksgroep staat binnen de Faculteit Ontwerpwetenschappen naast 3 andere onderzoeksgroepen: de onderzoeksgroep Henry van de Velde, de onderzoeksgroep Erfgoed en Duurzaamheid en de onderzoeksgroep Productontwikkeling. De onderzoeksgroep voor Stadsontwikkeling vormt een natuurlijke onderzoekspendant van de opleiding. De onderzoeksoutput is sterk gestegen over de laatste jaren en de maatschappelijke relevantie van het onderzoek is toegenomen.

Op het niveau van de leerresultaten werden academische onderzoekscompetenties en -attitudes expliciet opgenomen. Het hogere academische gehalte van de opleiding blijkt ook uit het cursusmateriaal, waarbij meer gebruik gemaakt wordt van internationale literatuur. Een aantal theoretische opleidingsonderdelen heeft een rechtstreekse aansluiting bij academische disciplines en steunen op internationale academische literatuur. De commissie waardeert ook het feit dat de masterproef-onderwerpen gekoppeld moeten zijn aan de onderzoeklijnen. Sinds 2014 wordt er gewerkt met een gecoördineerde lijst van masterproefonderwerpen. Het werken met vooraf gedefinieerde voorstellen geeft de studenten de mogelijkheid om te participeren in lopende onderzoeken of om verder te werken binnen een onderzoeksprogramma dat over meerdere masterproeven loopt. De commissie constateert dat de wetenschappelijke onderzoeksomgeving duidelijk uitgebreid is, waarbij studenten ook beter voorbereid worden op en begeleid worden bij het schrijven van een onderzoeksvoorstel. De commissie merkt wel op dat de onderwerpen van de master thesissen grotendeels gericht zijn op 'Vlaanderen' (lokale problematieken en themata). Ze beveelt aan om, in het kader van de internationale gerichtheid, ook te werken aan afstudeerthesissen, die zich op probleemgebieden en onderwerpen in andere landen kunnen richten.

De aandacht voor onderzoeksvaardigheden en kritisch-wetenschappelijk denken krijgt via een nieuwe organisatie van masterproef-seminaries op adequate wijze vorm. Er wordt gewerkt met groepsbegeleiding waarbij steeds één of meerdere docenten aanwezig zijn, en met seminars per onderzoeksprogramma. Deze organisatie biedt het voordeel dat studenten binnen een onderzoeksprogramma van elkaar kunnen leren. De individuele begeleiding blijft op cruciale momenten nog wel gegarandeerd. Het feit dat deze aanpak resulteert in een meer consistent gerealiseerd niveau, sterkt de commissie in de overtuiging dat de opleidingsverantwoordelijken de juiste weg ingeslagen zijn.

De vorige visitatiecommissie achtte het verder noodzakelijk om de academische gerichtheid van het personeel te versterken. De commissie stelt vast dat deze opmerking duidelijk ter harte genomen is. Op het moment van de vorige visitatie werd het onderwijsprogramma verzorgd door 19 personeelsleden van de hogeschool. Van deze 19 personeelsleden was er 1 hoogleraar, waren er 5 docent, 5 assistent en 8 onderwijsmedewerker. De personeelsformatie was historisch gegroeid en van de 19 personeelsleden hadden slechts 2 personeelsleden een doctoraat. Een aanstelling binnen de hogeschool vereiste overigens slechts een beperkte opdracht inzake onderzoek. Sinds de integratie werd het aantal lesgevers in de opleiding bewust gereduceerd van 19 naar 13. Hierbij vloeiden vooral personeelsleden met tijdelijke, kleine aanstellingen af en werd het aandeel van vaste personeelsleden verhoogd. Ondertussen telt de opleiding vier ZAP-leden, die over een doctoraat beschikken en waarvan de opdracht in principe zowel onderwijs (40%), onderzoek (40%) als dienstverlening (20%) bevat. De commissie drukt haar tevredenheid uit over deze personeelwijzigingen en waardeert bovendien het feit dat docenten met een deeltijdse aanstelling hun onderzoekscompetenties bewust meenemen in de opleiding.

Ook de professionele gerichtheid werd verder uitgewerkt. Er werd er in de programmaopbouw een helder onderscheid gemaakt tussen theoretische opleidingsonderdelen en opleidingsonderdelen waarin de praktijk aan bod komt. De opleiding heeft geopteerd om alle praktijkvoorbeel-

den te groeperen in het nieuwe opleidingsonderdeel 'Casestudies'. De commissie waardeert deze keuze, aangezien de studenten op die manier een evenwichtig en gebalanceerd overzicht krijgen van de verschillende praktijken binnen het veld. Naast de opleidingsonderdelen die gericht zijn op theorie en andere onderdelen die hoofdzakelijk gericht zijn op praktijk, besteedt de opleiding ook veel aandacht aan de integratie van beide, namelijk in de ontwerpstudio's. De commissie stelt vast dat deze ontwerpstudio's tegelijkertijd op de praktijk gericht zijn en adequaat wetenschappelijk-methodologisch onderbouwd worden.

In het kader van de internationalisering van het onderwijs onderneemt de opleiding nu meer initiatieven. Momenteel heeft de opleiding 5 actieve bilaterale Erasmus+ akkoorden. Verder zijn er nog meerdere akkoorden in opmaak en zijn er nog 2 akkoorden buiten Europa. Via docentemobiliteit wordt er stelselmatig gewerkt aan de uitbreiding van het internationale netwerk van de opleiding. Elk academiejaar gaan er enkele studenten van de opleiding op uitwisseling in het kader van het Erasmus+ programma (studie of stage). Tegelijkertijd is er ook een inkomende Erasmus+ studentenmobiliteit (studie of onderzoeksstage). Naast de individuele studentenmobiliteit organiseert de opleiding ook een jaarlijkse studiereis (binnen het opleidingsonderdeel Casestudies). Tot slot worden studenten ook actief betrokken bij ontwikkelingssamenwerkingsprojecten buiten Europa, werkt de opleiding regelmatig met internationale gastdocenten en werden er in het academiejaar 2014–2015 voor het eerst twee summer schools georganiseerd. De commissie meent dat hiermee de internationale dimensie van de opleiding op een toereikende wijze vormgegeven wordt. De commissie stelt ook vast dat de studenten bewust voor Antwerpen kiezen, hetgeen wijst op een duidelijk profiel ten opzichte van andere studierichtingen.

Tot slot merkt de commissie op dat de mechanismen bij de verdeling van onderwijs- en onderzoeksgelden meer recht zouden moeten doen aan de specifieke aard van deze opleiding. De inkanteling van de opleiding in de Universiteit Antwerpen heeft geleid tot een aantoonbare verbetering van het academische niveau. In een volgende stap zal echter moeten bekeken worden hoe de Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning geïntegreerd kan worden in de Universiteit Antwerpen. Op centraal niveau zullen de grondslagen voor de verdeling van onderwijs- en onderzoeksgelden moeten worden bevestigd, zodat deze ook recht kunnen doen aan de betreffende opleiding. De commissie stelt namelijk vast dat – ook internationaal – opleidingen op het vlak van stedenbouw en ruimtelijke planning tot belangwekkende academische resultaten (output) komen in andere categorieën dan alleen de gerefereerde wetenschappelijke tijdschriften. Ter voorbereiding van dit debat dient de opleiding zelf ook een beter verhaal te ontwikkelen over de waarde van het academische aspect binnen de ontwerpwetenschap zelf.

Concluderend stelt de commissie vast dat de opleiding een volwaardig onderdeel van de universiteit geworden is en dat het onderwijs nu ook adequaat onderbouwd wordt met onderzoek. De wetenschappelijke onderzoeksomgeving is duidelijk uitgebreid, maar in het kader van de internationale gerichtheid, verdient het de aanbeveling om ook te werken aan afstudeerthesissen, die zich op probleemgebieden en onderwerpen in andere landen kunnen richten. De aandacht voor onderzoeksvaardigheden en kritisch-wetenschappelijk denken en de academische gerichtheid van het personeel zijn ook verbeterd. De professionele gerichtheid werd verder uitgewerkt en in het kader van de internationalisering onderneemt de opleiding nu meer initiatieven. De commissie merkt op dat de mechanismen bij de verdeling van onderwijs- en onderzoeksgelden meer recht zouden moeten doen aan de aard van de opleiding. Daarom dient de opleiding zelf een beter verhaal te ontwikkelen over de waarde van het academische aspect binnen de ontwerpwetenschap zelf.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordeling 2012

In het vorige visitatierapport kende de commissie de Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning een 'onvoldoende' toe voor het facet Beoordeling en toetsing. De opleiding beschikte niet over een toetsbeleid dat de evaluatievormen koppelt aan doelstellingen, inhoud en werkvormen. Ook de kwaliteitsbewaking van de evaluatie was volgens de visitatiecommissie onvoldoende, er bestond twijfel over de variatie aan beoordelingsvormen, een groot aantal examenvragen was nog te zeer gericht op kennisreproductie en haalde geen voldoende hoog academisch niveau, en de beoordeling van de masterproeven was – ondanks de aanwezigheid van een masterproefreglement – onvoldoende gestructureerd en niet altijd consistent.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de beoordeling en toetsing van de opleiding als goed.

Voor de integratie in de universiteit was er een grote vrijheid bij de docenten om zelf de evaluatievorm van opleidingsonderdelen te bepalen. De commissie waardeert het feit dat samen met de hervorming van het programma een coherent toetsbeleidsplan ontwikkeld werd. De onderwijscommissie (OWC) Stedenbouw en Ruimtelijke planning is het overlegorgaan waarbinnen een visie en beleid ten aanzien van het toetsen in de opleiding werd bepaald. Ter voorbereiding van een nieuw academiejaar stellen alle docenten hun opleidingsonderde(e)l(en) aan elkaar voor. In het kader van onderwijsprofessionalisering woonden verschillende docenten van de opleiding een onderwijsatelier rond kwaliteitsvol toetsen bij. Na een theoretische uiteenzetting over de drie pijlers van kwaliteitsvol toetsen, deelden verschillende docenten hun good practices met betrekking tot kwaliteitsvol toetsen bij theoretische opleidingsonderdelen en competentiegerichte opleidingsonderdelen. De commissie staat lovend tegenover het feit dat er nu meer interactie plaats vindt tussen de docenten onderling over de kwaliteit van de toetsing. Ze meent dat de nodige maatregelen zijn getroffen opdat de beoordeling correct verloopt. Het adequate toetsbeleid impliceert dan ook dat via de toetsing het academische niveau gegarandeerd wordt. Door middel van de cursusinformatie op Blackboard wordt er ook gezorgd voor de nodige transparantie van de evaluatie.

Zoals reeds aangehaald werd, staat de congruentiematrix garant voor de link tussen de doelstellingen en het programma. Ook de evaluatie en toetsing wordt hierin niet uit het oog verloren. Op basis van de congruentiematrix wordt er in de onderwijscommissie nagegaan in hoeverre de toetsing van de opleidingsonderdelen de leerresultaten of kerncompetenties van de opleiding dekt en wordt de validiteit van de toetsing bewaakt. De commissie staat positief tegenover het feit dat het aandeel van competentiegerichte toetsen en hun complexiteit geleidelijk aan groter worden in de opleiding. De juiste evaluatievormen komen op het juiste moment in het programma aan bod. De commissie stelt ook vast dat de toetsing nu ook breder gaat dan enkel een gerichtheid op kennisreproductie.

De theoretische opleidingsonderdelen in de eerste master worden geëvalueerd met een klassieke kennistoets (mondelijke of schriftelijke examens waarin kennisvragen, inzichtvragen en toepassingen worden gecombineerd). Tijdens het opleidingsonderdeel 'Casestudies' (eerste master) gebeurt de toetsing aan de hand van een individueel werkstuk en groepsworkstukken, zowel met een formatieve als met een summatieve functie. In 'Geografisch informatiesysteem (GIS)', 'Inleiding tot ontwerp', 'Inleiding in de wetenschappelijke methode' en 'Onderzoeksmethodes' wordt een toepassing van de theoretische kennis gevraagd in praktijkgerichte, realistische opdrachten. Deze opleidingsonderdelen kennen een permanente evaluatie over meerdere opdrachten.

en oefeningen (die gradueel oplopen in complexiteit). In het kader van de opleidingsonderdelen 'Ontwerpstudio 1: Analyse' en 'Ontwerpstudio 2: Visievorming', werken de studenten individueel of in groep aan een ontwerpopdracht waarbij ze begeleid worden (door een duo van docenten) door middel van individuele en groepsfeedback, tussentijds geëvalueerd worden en tot slot hun eindresultaat presenteren voor een jury. De jury bestaat uit de interne begeleiders die betrokken waren bij het proces en externe beoordelaars-deskundigen die niet betrokken waren bij de totstandkoming van het eindresultaat. De commissie waardeert deze aanpak en stelt bovendien vast dat de jury gebruik maakt van een schematisch beoordelingsformulier met heldere evaluatiecriteria.

Tijdens de tweede master wordt de geleidelijke competentieontwikkeling verder gegarandeerd. De theoretische opleidingsonderdelen worden geëvalueerd aan de hand van een schriftelijk examen waarin kennis- en inzichtvragen gecombineerd worden. Tegelijk wordt de toepassing van de theorie geëvalueerd via een paper. In het opleidingsonderdeel 'Evaluatie en beoordelingspraktijk' evalueren de studenten door docenten geselecteerde cases. De cases lopen gradueel op in complexiteit en de toetsing gebeurt permanent. Het opleidingsonderdeel 'Ontwerpstudio 3: Ontwikkeling en uitvoering' wordt op een geïntegreerde, competentiegerichte manier geëvalueerd. De studenten werken in groep een reële ontwerpopdracht uit. Ze worden hierbij intensief begeleid en krijgen tussentijdse feedback. De summatieve evaluatie is een presentatie voor een jury (college van burgemeester en schepenen van de stad of gemeente waarin de opdracht kadert). Om de groepswerking te kunnen evalueren wordt er ook gebruik gemaakt van peer assessment. De commissie concludeert door te stellen dat de beoordeling evenwichtiger gebeurt en waardeert de toenemende variatie in toetsvormen over het opleidingstraject heen.

De commissie heeft een aantal masterproeven bekeken op hun inhoud in relatie tot de opleidingsdoelen voor wat betreft de door de opleiding toegekende eindwaarderingen. Deze steekproef gaf voor de commissie, tot haar genoegen, geen aanleiding tot nader onderzoek en het bevragen van de opleidingsverantwoordelijken. In het kader van de evaluatie van de masterproef zijn er namelijk grote vorderingen gemaakt. De studenten kiezen uit een vooraf samengestelde lijst van masterproefonderwerpen die aansluiten bij de onderzoekslijnen van de Onderzoeksgroep voor Stadsontwikkeling. De studenten worden begeleid door een promotor (eventueel ook een copromotor) en krijgen tussentijdse formatieve feedback. De beoordeling van de masterproef voldoet nu ook aan het academische niveau, is nu duidelijk meer gestructureerd en ook de consistentie van de beoordeling wordt nu gegarandeerd via de beoordelingsprocedure. De masterproefbeoordeling is zelfs een sterk punt van de opleiding geworden, zowel qua samenstelling van de jury's als qua adequaatheid van de beoordelingscriteria. De evaluatie van de masterproeven gebeurt volgens een beoordelingsschema met duidelijke evaluatiecriteria. De procesevaluatie (door de promotor) telt voor 30% mee in het eindresultaat. De productevaluatie, via een eindjury, telt voor 70% mee in het eindresultaat en gebeurt door minstens twee beoordelaars, waarvan er ten minste één beoordelaar niet betrokken was bij het tot stand komen van de masterproef. Externe juryleden krijgen de masterproeven op voorhand toegestuurd, samen met een evaluatieformulier dat de criteria bevat. Het eindresultaat is een gewogen gemiddelde van de individuele scores. Uit de resultaten van een externe benchmark blijkt dat leden van en externen aan de opleiding het bereikte eindniveau van de masterproeven gelijk inschatten.

De commissie stelt concluderend dat er een coherent toetsbeleidsplan ontwikkeld werd, dat via de toetsing het academische niveau garandeert. De juiste evaluatievormen komen op het juiste moment in het programma aan bod en de toetsing gaat nu ook breder dan enkel een gerichtheid op kennisreproductie. Ook in het kader van de evaluatie van de masterproef zijn er grote vorderingen gemaakt.

CONCLUSIE BIJ ONDERWERP 2: PROGRAMMA

Gegeven de positieve score die aan de facetten 2.1., 2.2. en 2.7 worden toegekend en de aangehaalde motiveringen bij de herbeoordeling, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2012 werden toegekend, besluit de commissie op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor de opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

Gegeven de bovenstaande positieve score die bij de herbeoordeling aan onderwerp 2 'Programma' werden toegekend, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2012 werden toegekend, besluit de commissie dat er binnen de opleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft zij aldus een positief eindoordeel over de Master of Science in de Stedenbouw en Ruimtelijke Planning van de Universiteit Antwerpen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Personalia van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Marcel Smets

Prof. dr. Marcel Smets studeerde architectuur (Ingenieur-architect, Universiteit Gent, 1970) en stedenbouw (Bouwkundig ingenieur Technische Hogeschool Delft, 1974). Hij promoveerde als Doctor in de Toegepaste Wetenschappen aan de Universiteit te Leuven (1976), waar hij nadien benoemd werd tot docent (1978) en gewoon hoogleraar stedenbouw (1985). Hij is actief geweest op het vlak van geschiedenis en theorie met monografieën over Huib Hoste en Charles Buls, alsook overzichtswerken over de ontwikkeling van de tuinvijkgedachte in België en de wederopbouw van België na 1914. Hij publiceerde architectuurkritische bijdragen in o.a. Archis, Topos, Lotus, Casabella en fungeerde als jurylid voor diverse prijsvragen. Hij was stichtend lid van ILAUD (Urbino, 1976) en gasthoogleraar aan de universiteiten van Thessaloniki (1987) en Harvard (GSD – 2002, 2003, 2004). Sinds de oprichting, zetelt hij in het wetenschappelijk comité van EUROPLAN. In 1989 zette Smets het Projectteam Stadsontwerp op, een onderzoek- en ontwerpcel binnen de KU Leuven, die zich toelegde op de herstructurering van verlaten industriegebieden en uitgediende haven- en spooremlacements. Hij trad er op als hoofdontwerper voor de ondertussen ruim gepubliceerde en bekroonde transformatie van de Leuvense stationsomgeving en voor de stedenbouwkundige projecten van o.a. Hart van Antwerpen (B), Hoeilaart (B), Turnhout (B), Rouen (F), Genua (I), Voltri (I), Conegliano (I). Momenteel is het onderzoek van Smets vooral gericht op het landschap van de infrastructuur. Van 2005–2010 werd hij in opvolging van Bob Van Reeth, aangesteld als tweede Vlaams Bouwmeester. Ondertussen is hij vooral in Frankrijk actief, waar hij gecollaboreerd heeft aan een stedenbouwkundig plan voor de vallei van de Durance (in opdracht van de Région PACA) en als stedenbouwkundig ontwerper fungeert voor de ontwikkeling van het Ile de Nantes (in opdracht van het stedelijk ontwikkelingsbedrijf SAMOA). Sinds 2009 is Smets lid van de Klasse der Kunsten van de Koninklijke Vlaamse Academie van België.

Prof.dr. Wil Zonneveld

Prof.dr. Wil Zonneveld is hoogleraar Stedelijke en Regionale Planning aan de Faculteit Bouwkunde, Technische Universiteit Delft. Hij is in 1985 als planoloog afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam waar hij in 1991 ook zijn titel als doctor behaalde. In de periode 1992–1994 was hij senior adviseur op het vlak van de planologie bij het toenmalige studie bureau Zandvoort Ordening & Advies. In 1994 keerde hij als post-doc onderzoeker terug bij de Universiteit van Amsterdam om te werken aan een meerjarig studieproject naar European spatial planning. Vanaf 2000 was hij gedurende een aantal jaren senior onderzoeker bij het onderzoeksinstituut OTB van de Technische Universiteit Delft. In 2008 werd hij aangesteld als hoogleraar bij de Faculteit

Bouwkunde van de TU Delft. In 2010 was hij lid van de visitatiecommissie die de Vlaamse hogeschool opleidingen Stedenbouw en Ruimtelijke Planning onderzocht. In 2012 was hij lid van de visitatiecommissie die in Nederland de academische opleidingen Sociale Geografie en Planologie onderzocht. Hij is sinds 2012 lid van het expert panel W&T9 (Wetenschap en Technologie van Constructies en de Gebouwde Omgeving) van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en is regelmatig lid van beoordelingscommissies van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Bij de Faculteit Bouwkunde is hij voorzitter van de facultaire Opleidingscommissie en is binnen de afdeling Urbanism co-leider van het onderzoeksprogramma. Zijn onderzoek heeft betrekking op strategische ruimtelijke planning onder meer voor wat betreft de rol van ruimtelijk ontwerp.

Mevr. Kitty Haine

Mevr. Kitty Haine is architect (1998, Antwerpen), Master of Architecture in Human Settlements (1999, PGCHS – KUL) en stedenbouwkundig ontwerper (2000, GGS – KUL). In 2000 verzorgde zij het stedenbouwkundig luik van het wijkontwikkelingsplan Oud-Borgerhout. Van 2001 tot 2006 werkte ze in Antwerpen als projectleider Schipperskwartier. In deze wijk werd een stadsontwikkelingsproces opgezet dat zich onderscheidt door het nauwe samengaan van investeren in de hardware en de software. Sinds 2006 werkt ze als programmaleider Groene Singel, eerst bij AG Stadsplanning, vandaag vanuit AG VESPA. Ze regisseert daarbij de ontwikkeling van de onderbenutte en gefragmenteerde ruimte tussen binnen- en buitenstad waarin de infrastructuurbundel Ring/Singel/spoor gelegen is. Beide projecten werden bekroond met de Vlaamse Ruimtelijke Planningsprijs (2006/2008). Het Schipperskwartier sleepte ook de Special DIFA Award (2006) en de Thuis in de stad Prijs (2006) in de wacht. Naast haar hoofdtaak in Antwerpen ondersteunt Kitty Haine als extern adviseur andere overheden in stadsontwikkelingsdossiers en verzorgde ze als gastdocent reeds verschillende lezingen, alsook een aantal bijdragen in tijdschriften en boeken rond stadsontwikkeling.

Mevr. An Rekkers

Mevr. An Rekkers is directeur van VRP. Ze studeerde Romaanse filologie (1997) en Culturele Studies (1998) aan de KU Leuven en volgt momenteel de opleiding Stedenbouw en Ruimtelijke Planning aan de VUB. An heeft jarenlang gewerkt als coördinator van het Regionaal Landschap Pajottenland en Zennevallei en als projectcoördinator van de Open Monumentendag Vlaanderen. Haar expertise ligt in de coördinatie van non-profitorganisaties en de sensibilisering voor 'ruimtelijke meerwaarden' (natuur, landschap en erfgoed).

BIJLAGE 2

Bezoekschema

15 februari 2016

09:00–11:00	intern beraad en inzage ter beschikking gestelde documenten
11:00–12:00	gesprek met opleidingsverantwoordelijken
12:00–13:00	representatieve groep studenten (en recent afgestudeerden)
13:00–14:00	middagmaal, intern beraad en inzage documenten
14:00–15:00	docenten
15:00–15:30	spreekuur en intern overleg
15:30–16:00	afsluitend gesprek met opleidingsverantwoordelijken
16:00–18:00	afsluitend intern beraad
18:00	mondelijke rapportering